

1798 - 1871 O viață pusă în slujba patriei

În perioada de formare intelectuală a fost atras de studiul științelor economice, de operele economiștilor vestiți din Europa, de teoriile lor economice la modă, pe care le-a însușit cu mare atenție. Fiind remarcat pentru buna lui pregătire intelectuală, pentru hărnicia și marea putere de muncă, chiar de la începutul deceniului patru al secolului al XIX-lea a fost solicitat să ocupe înalte funcții în administrația Moldovei, lucrând continuu sub atâtea regimuri și cârmuitori.

În timpul lui Pavel Kisseleff a fost titularul Postelniciei (Ministerul Afacerilor Străine) în Moldova, apoi sub domnia de 15 ani (1834-1849) a lui Mihai Sturdza a fost chemat în fruntea celor mai importante Departamente (ministere) - Postelnicie - 1834-1839, Finanțe - 1839-1843 - de unde pleacă prin demisie, fiind în dezacord cu politica de cheltuieli fără măsură a domnitorului; Interne - 1843 de unde pleacă prin demisie după 18 zile; Postelnic al Eforiei Școalelor, unde a lucrat asiduu pentru organizarea învățământului și pentru o orientare tehnică.

În anul 1843 îl determină pe Ion Ghica să deschidă cursul de Economie Politică la Academia Mihăileană din Iași. În anul 1846, la insistențele domnitorului vine la conducerea Departamentului Dreptății (Justiție) de unde cere prima demisie în 1848 dar Mihai Sturdza nu i-o primește, apoi a doua demisie în timpul mișcării din 1848 din Moldova, ca protest împotriva represaliilor conduse de fiul domnitorului contra revoluționarilor. În anul 1849 a susținut la conducerea Moldovei pe Grigore Alexandru Ghica (1849-1856). N. Suțu nu intră în guvern dar este secretarul particular al domnitorului.

În anul 1851 conduce departamentul Dreptății dar rămâne și ca secretar particular. În anul 1852 face parte dintr-o comisie pentru organizarea unei Bănci a Moldovei, reluată în 1856. În ianuarie 1853, Grigore Ghica, grav bolnav, cheamă pe Suțu la conducerea Ministerului de Interne și la conducerea Consiliului de Miniștri de unde demisionează în martie. Vara și toamna lui 1853 conduce departamentul Cultelor și Instrucțiunii Publice. După demisia domnitorului în iunie 1856, în timpul căimăcămiilor conduse de Teodor Balș (iunie 1856-martie 1857) și apoi de Nicolae Vogoride (martie 1856-octombrie 1858), Nicolae Suțu nu vrea să primească funcția de titular la Ministerul de Interne și Președinția Consiliului de Miniștri. În decembrie 1858 este ales în Adunarea Electivă a Moldovei ca deputat de Putna. Alături de 32 deputați votează pentru alegerea lui Cuza.

Domnitorul îl propune în Comisia Centrală de la Focșani dar nu este ales pentru primul an, însă este membru al Comisiei în următorii ani (martie 1860-februarie 1862). Numele lui Nicolae Suțu este legat de patru importante evenimente care au schimbat societatea românească în secolul al XIX-lea, având menirea de a înlătura rămășițele orânduirii feudale și înaintarea spre societatea modernă. Din înalta sa funcție de Postelnic, Suțu a lucrat cu mult folos la punerea în aplicare a prevederilor Regulamentelor Organice, dar și la înlăturarea abuzurilor unor consuli străini care se amestecau des în treburile interne ale țării, protejând pe supușii străini - sudiții - în unele procese când aceștia încălcau regulile juridice ale țării. Pentru înlăturarea acestor abuzuri, Suțu a răspuns cu demnitate: Guvernul nu poate recunoaște jurisdicția unui consul străin.

Cunoscând buna pregătire a lui Suțu în privința legilor, Kisseleff a apelat la el ca împreună cu alți doi colaboratori să lucreze la reforma Regulamentelor organice care după doi ani de aplicare se dovedeau a avea mari lipsuri. A lucrat intens la punerea în aplicare a Regulamentului Organic, cu reformele sale necesare ca o revoluție în sens liberal introdusă fără zdruncinări și fără violență. Al doilea moment al activității sale este participarea continuă la tratativele între comisiile celor două Principate pentru încheierea convenției vamale având ca scop înlăturarea vămilor la granița comună pentru dezvoltarea unui comerț liber. Tratativele începute în anul 1832 în timpul lui Kisseleff, continuă cu încheierea multor protocoale (în număr de 20), cu întreruperi și reluări până în anul 1845, timp în care Suțu a fost nelipsit de la tratative.

Întreaga acțiune se finalizează prin încheierea Convenției de unificare a vămilor dintre cele două Principate, un pas important spre unire, la care Nicolae Suțu își folosește întreaga pricepere și lucruse cu marea dorință pentru binele țării. Organizarea unor conferințe și congrese ale Puterilor Europene chemate să ia hotărâri asupra noii organizări a Principatelor Române i-a dat prilejul lui Nicolae Suțu să-și aducă o bogată contribuție la informarea acestora asupra situației din țară și a reformelor care urmau să fie îndeplinite. Numeroasele memorii alcătuite de acesta în anii 1854-1856, din care multe părți și-au găsit locul în Protocoalele de organizare a Principatelor, încheiate la acele congrese, sunt o dovadă a mării contribuții aduse de Nicolae Suțu la noua organizare a Principatelor.

Am considerat ca punct de plecare Apérçu sur le principales réformes a introduire en Moldavie (30 sept. 1854) memoriu adresat conferinței de la Viena de domnitorul Grigore Alexandru Ghica. În arhiva rămasă de la Nicolae Suțu sunt două variante ale acestui memoriu, foarte apropiate din punctul de vedere al conținutului.

Am considerat că acest memoriu aparține lui Suțu și a fost scris în martie 1854 când ocupa funcția de secretar particular al domnului. O nouă variantă a memoriului apare în mai 1855, după ce domnitorul renunțase la serviciile lui Suțu. În aceasta apar considerații critice la adresa modului de administrare a țării de către domnitor apoi sunt relevați factorii care ar putea ajuta la ridicarea țării, pe care i-am găsit și în memoriul din 30 septembrie 1854. În anul 1855 Nicolae Suțu urmărea cu atenție evenimentele din Europa legate de soarta Principatelor Române.

Conferința de la Viena din iunie 1855 își suspenda lucrările fără a lua vreo hotărâre asupra Principatelor. Urma conferința de la Constantinopol, pregătitoare a Congresului de la Paris, fixat pentru februarie 1856. Suțu își continuă cercetările sale care se concretizează în două noi proiecte alcătuite în noiembrie 1855: primul - Memoires pour servir de renseignements en cas de rémanierement du droit politique de Principautés Danubiennes și al doilea Apérçu sur les defectuosites du regim gouvernemental en Moldavie. În aceste proiecte, după ce face un amplu tablou al vieții politice și economice a Moldovei după tratatul de la Adrianopol și arăta toate defectele în conducerea treburilor interne, considerând că Regulamentul organic nu mai servea nevoilor de organizare și dezvoltare a țării pentru că faptele nu mai sunt în armonie cu principalele sale dispoziții și că toate modificările succesive aduse nu-i mai conferă definiția de lege

fundamentală destinată a conduce țara.

De aici trage concluzia că va fi necesară adoptarea unei noi charte (constituții) a Principatelor care va trebui să se ocupe în principal de trei mari obiective: 1.întinderea și limitele puterii princiare; 2.compunerea și atribuțiile adunării legislative; 3.exercițiul acțiunii administrative și judiciare. În luna martie 1856, deci chiar în luna în care aveau loc lucrările Congresului de la Paris Nicolae Suțu scrie o nouă variantă intitulată *Exposé sommaire de bases du droit politique et public de la Moldavie; des defectuosites inherentes a son regime gouvernemental et des principales conditions d'une reorganisation efficace.*

Expunerea sa era alcătuită ca protest împotriva hotărârii luate prin tratatul de la Paris încheiat la 18/30 martie 1856 de a menține Principatele Române sub suzeranitatea Turciei, impunându-le un regim atât de incompatibil cu principiul autonomiei, cât de puțin în armonie cu modificările introduse succesiv în dreptul lor public și în întâmpinarea cercetărilor care aveau să fie întreprinse la București de comisiile speciale din țările garante și din Turcia pentru formularea unor propuneri definitive de organizare a Principatelor.

Lucrarea finală intitulată *Considerations relatives a la réforme des institutions qui regissent la Moldavie* scrisă la jumătatea anului 1856, este o sinteză a materialelor anterioare. La aceasta urma să se anexeze și alte memorii privind: Reorganizarea ordinii judiciare; Relațiile țăranilor cu proprietarii solului; Abuzurile care apasă asupra țăranului; Utilitatea unui drum de fier; Instrucțiunea publică; Expozeu asupra necesității unei bănci ipotecare.

La această ultimă variantă urma să se anexeze un Proiect de organizare fundamentală a Principatelor, precedat de o expunere de motive intitulată *Notions detachées sur quelques points fondamentaux de la chart.* Acest plan de reforme a fost comunicat de Nicolae Suțu reprezentanților puterilor garante și soluțiile propuse de el au fost luate în considerație de comisia delegaților puterilor garante, când și-au întocmit raportul către convenția de la 7/19 august 1858. Prin proiectul de constituție pe care-l redactase și prin memoriile anexate, N. Suțu și-a adus astfel contribuția la elaborarea orânduirii constituționale a Principatelor Unite Române, pusă în aplicare în 1858 și care, cu modificările din 1861 și 1864, a dăinuit până în anul 1864.

În al patrulea rând trebuie pusă în evidență activitatea lui Nicolae Suțu la Comisia Centrală de la Focșani din anii unde a făcut parte din 40 de comitete din numărul total de 70 care au analizat proiecte economice, juridice, administrative, culturale. Prima sa lucrare *Apérçu sur l'état industriel de la Moldavie* publicată în anul 1838 îl consacără drept primul economist român. Pe lângă numeroasele sale dregătorii în administrația Moldovei, Suțu cercetează atent economia Moldovei și în anul 1849 publică marea lucrare *Notions statistiques sur la Moldavie*, tradusă în limba română în 1852 de Theodor Codrescu.

Ultima lucrare intitulată *Quelques observations sur la statistique de la Roumanie* a fost publicată în anul 1867 când Suțu se retrăsese din viața publică. În anul 1868 avea pregătită pentru tipar lucrarea privind *Question rurale* la care lucrase în perioada 1861-1868, dar care nu a mai apărut. În cercetarea situației economiei Moldovei și a trebuințelor cele mai presante pentru ridicarea acesteia, Nicolae Suțu s-a bazat pe o bună cunoaștere a literaturii economice străine, a teoriilor economice pornind de la mercantiliști și fiziocrați pe care le considera perimate și ajungând la îmbrățișarea teoriilor liberalismului economic vehiculate în epocă.

Ca economist de factură liberală, format prin studiul profund al doctrinei economice liberale a lui Adam Smith, J. H. Say, Michel Chevalier pe care îi considera autorități irecuzabile considera că doctrina era universal valabilă și în cercetarea economiei Moldovei. Suțu a acordat o mare importanță studiului ideilor economice din știința economiei politice. Economia politică - scria el -

este aceea care ne explică fenomenele extraordinare pe care le oferă istoria puterii națiunilor. Conform economiei politice cunoscute, el s-a ocupat și de analiza unor categorii economice - munca, diviziunea muncii, valoare, preț, monedă.

Marele merit al primului economist Nicolae Suțu este faptul că a atras atenția și a susținut prin lucrările și activitatea sa necesitatea dezvoltării echilibrate a tuturor ramurilor economiei naționale chiar în perioada în care Principatele Române păseau spre o nouă societate, superioară, în care se impunea înlăturarea rămășițelor feudale. Marele merit al lui Nicolae Suțu este că s-a ocupat cu mare atenție de cercetarea situației tuturor ramurilor economice și pentru fiecare a propus măsuri de dezvoltare corespunzătoare noii epoci în care păseau Principatele Române.

Agricultura a fost analizată prin prisma și concepția unui mare proprietar de pământ. A susținut marea proprietate dar a subliniat transformarea acesteia într-o proprietate capitalistă care, înzestrată cu noi mijloace de producție - mașini-, să ajungă la o mai mare productivitate, la o mare bogăție de produse agricole necesare atât consumului intern, cât și exportului. Declarându-se împotriva împrumutării țăranilor reia cercetarea în anul 1868, deși după cum singur spunea, nu se mai putea îndrepta chestiunea tranșată în anul 1864 de Puterea Executivă ca urmare a loviturii de stat care conferise prințului Cuza autoritate dictatorială. Era părerea unui mare proprietar de pământ. Necesitatea dezvoltării unei industrii naționale este permanent susținută de Nicolae Suțu în opera sa.

În susținerea acestei idei, pornea de la realitățile societății românești, de la faptul că țara, esențialmente agricolă, avea o economie înapoiată. Suțu considera că necesitatea dezvoltării industriei venea din constatarea că prosperitatea unei națiuni se asigură numai dintrun echilibru fericit între diversele activități productive. Susținea necesitatea unei industrii naționale și din argumentul că aceasta aducea profituri mari și imediate și asigura un debușeu natural al produselor agricole. În privința ramurilor industriale cerea înființarea acelor ramuri care sunt necesare și corespund nevoilor țării, acele ramuri care au resurse naturale necesare dezvoltării lor. Finanțele au fost un domeniu căruia Nicolae Suțu i-a acordat o mare atenție.

În privința acestora el întreprinde o amplă cercetare, ocupându-se de întreg ansamblu al domeniului: de sistemul fiscal, de situația veniturilor și cheltuielilor, aparatul administrativ fiscal. Acordând finanțelor unul din cele mai importante roluri pentru progresul țării sursă a oricărui progres material, considera că acestea necesitau un studiu serios, o reformă radicală (1854). Primul pas pe care îl făcea în acest studiu era cercetarea veniturilor, căror le acorda o mare importanță în dezvoltarea țării.

Veniturile, rămase la nivelul perioadei Regulamentelor Organice, nu mai puteau face față multiplicării nevoilor curente dezvoltării țării în deceniul al șaselea al secolului XIX. Considera astfel că prevederile din Regulamentele Organice trebuiau reformate în special în privința: 1. așezării și repartizării impozitelor; 2. corelării lor cu nevoile țării; 3. organizarea contabilității țării. Sistemul de impozite existent era considerat de Suțu departe de a se apropia de principiile științei fapt care a concurat la absența oricărui sistem rațional și echitabil.

Într-un memoriu din anul 1856, considera că nici un principiu de echitate, de egalitate, nicio teorie științifică nu vine să justifice așezarea actuală a impozitelor, stabilită sub imperiul regimului feudal și crea o reformă a acestora Suțu a luat în dezbatere și problema împrumuturilor în străinătate pe care le considera necesare dezvoltării țării în lipsa capitalurilor interne. Dar de la început atrăgea atenția folosirii acestor împrumuturi în scopuri lucrative cum spunea el, adică în investiții care să producă beneficii. În nici un caz nu se gândea la acoperirea deficitelor bugetare care se perpetuau de un an la altul. Multe din ideile lui și-au găsit locul în sistemul financiar modern adoptat după Unire.

Prin lucrările sale publicate, prin memoriile întocmite pentru transformarea economică a Principatelor și înaintarea lor spre o economie modernă, Nicolae Suțu a fost considerat primul economist român. El s-a ocupat de toate ramurile economice și din înalte funcții pe care le-a avut în administrația țării, a propus și susținut mijloacele necesare pentru dezvoltarea acestora și crearea unei economii moderne pentru vremea în care a trăit.

Cornel Sârbu

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ *Independența
prin Cultură*